

ETT ANNAT CENTRUM

Verksamhetsberättelse från konferens till konferens 2019-2020

Nätverkets bildande och organisation

Nätverket *Ett annat centrum* bildas vid konferens i Östersund 2019-01-18, för lands- och glesbygdsförsamlingar inom Svenska kyrkan.

Följande 11 församlingar bildar under mötet nätverket: Alfta-Ovanåkers församling, Kinds pastorat, Burträsk-Lövångers pastorat, Dannemorabygdens församling, Ljusnans pastorat, Söderköping S:t Anna församling, Brunflo pastorat, Norrala-Trönö församling, Haparanda församling, Näsby-Fellingsbro församlingar.

Fram till årsmöte för nätverket 2020-10-16 har följande församlingar/pastorat tillkommit; Pajala församling, Mora församling, Älvkarleby-Skutskärs församling, Söderala pastorat, Malå-Sorsele pastorat, Hudiksvallsbygdens församling och Ovensjö Järbo pastorat.

Nätverket är ett stiftsövergripande samverkansarbete initierat av Uppsala stift, och beviljas fortsatta medel från nationell nivå för deltids samordnartjänst och föreslagen verksamhet 2020. Sara Hillert är 2019-2020 anställd som samordnare för nätverket, som administreras genom Uppsala stift.

En arbetsgrupp, NIGA (nätverk integration glesbygd arbetsgrupp) bestående av sex ordinarie ledamöter plus samordnare, utses vid årsmötet med uppdrag att under året driva det som årsmötet beslutar. Under nätverkets första år har arbetsgruppen att inledningsvis arbeta med syftesbeskrivning, organisation och marknadsföring samt bearbetning av uppkomna förslag. Vid årsmöte 2019 utses; Juha Rauhala, Åke Lundgren, Christin Sundvisson, Tina Johansson, Christer Jonasson-Pihl och Sylvia Wiksten (ersätts av Björn Wiksten i samband med byte av tjänst).

Arbetsgruppen har arbetat genom Workshops i Uppsala 2019-03-19, 2019-10-15-16
Videolänksmöten: 2019-04-08, 2019-05-20, 2019-09-16, 2019-11-11, 2019-12-09,
2020-01-27, 2020-02-24, 2020-03-09, 2020-05-25, 2020-06-16, 2020-08-25, 2020-09-10,
2020-10-05 samt genom telefonmöten, samtal och kontinuerliga uppföljningar efter behov.

Materialproduktion:

Logga för nätverket

Hemsida för nätverket Ett annat centrum/ administrerad av Uppsala stift

<https://www.svenskakyrkan.se/uppsalastift/ett-annat-centrum>

Pressrealese om nätverkets bildande

Folders om nätverkets uppdrag och syfte (inkl översatt till engelska)

Rapport från Europakonferens Churches in Rural Areas in Europe, Breklum

Artikel i SKT

Flyers, affischer, konferens- och mässmaterial

Konferensmaterial ETT ANNAT CENTRUM Konferens i Östersund 2019-01-17-18

Konferensmaterial ETT ANNAT CENTRUM Konferens Luleå 2020-10-15-16

Nätverkets verksamhet

Nätverkets namn *Ett annat centrum* illustrerar syftet att gå samman och värna ett annat förhållningssätt än den isärdragning och polarisering som växer. Skillnaden mellan stad och land framgår allt tydligare liksom om du är nyanländ eller bofast sedan länge.

Syftet med nätverket är att församlingar ska stärka varandra i ett annat tänkesätt, där medvetenheten om vad som är centrum och vad som är periferi, människovärde och demokratiska rättigheter värnas. Allt utifrån ett diakonalt och teologiskt förhållningssätt, som är hållbart för församlingar inom Svenska kyrkan oavsett geografisk placering.

Nätverket har ett europaperspektiv och ett internationellt utbyte med församlingar på lands- och glesbygden i dessa frågor, dels utifrån gemensamma erfarenheter och perspektiv på migration och rörelser under de senaste åren, dels för ansvar och beredskap framöver.

Aktuellt under 2019-2020 är att utifrån Konferens Östersund arbeta med omvärldsanalys, fördjupning av teologi, profetisk diakoni, former av samverkan med andra aktörer, erfarenhetsutbyte, utvecklingen av ärkebiskopens tre stora berättelser som mänskligheten står inför (migration, klimat, digitalisering), rekrytering till landsbygden, lokal behovsinventering, samt möjlighet till regelbundna nätseminarier och årliga konferenser. Aktuellt är också utbytet med andra kyrkor och församlingar i Europa bl a för flyktingsituationen och för erfarenhetsutbyte kring hur vi kan stärka våra kristna gemensamma värderingar i ord och handling.

Ett förankrat samtal har förts under 2019 med Forskningsenheten, genom Jonas Idestrom. I arbetsgruppen finns en tydlig önskan om möjlighet till aktionsforskning. För detta ansöktes till Kyrkostyrelsen om medel för verksamhetsåret 2020. Under 2020 har samtal initierats med Ninna Edgardh.

Nätverkets Europablick

I maj 2019 ges NIGA möjligheten att delta i den europeiska och ekumeniska konferensen Churches in rural Areas in Europe, A Conference for Experts on Church Life in different Rural Areas in Europe. Konferensen hålls Breklum Tyskland, och anordnas för kyrkor i norra Europa. Experter på frågorna för kyrkornas dilemma på landsbygden i Tyskland, England, Danmark och Sverige deltar. Från NIGA välkomnas tre deltagare¹. Konferensen inbjuder till att samlas kring kyrkornas utveckling på landsbygden med fokus på erfarenheter av skillnaden mellan urban och rural verklighet och för att reflektera över hur olika en del av anglikanska och protestantiska kyrkor försökt lösa de gemensamma problemen. Ökad sekularisering, sviktande medlemsantal och tomma kyrkor på landsbygden är genomgående

---

¹ Sylvia Wiksten, diakon Alfta-Ovanåker, NIGA Sara Pettersson, komminister Lövånger-Burträsk pastorat (ers. kyrkoherden/NIGA), Sara Hillert, samordnare nätverket Ett annat centrum

kännetecken. NIGAs inslag om integration på landsbygden och kyrkornas betydelse under flyktingåren i Sverige bidrar med något unikt för Sverige. Kombinationen och erfarenheten kring landsbygdsfrågor och integration förändrar samtalet på konferensen. Att jämföra med villkoren för kyrkan i Tyskland där staten skött migration- och integrationsfrågor från första början och kyrkan aldrig sågs som en möjlig resurs eller kompetensbärare. Motsvarande i Danmark där arbetsdialogen beskrivs som otänkbar.

Nätverkets representanter uppmärksammar ärkebiskop Antje Jackeléns uppmaning till Svenska kyrkan att agera utifrån de tre avgörande berättelserna för världen framöver; klimat, migration och AI, vilket föreslås få sin fortsättning kommande års Europakonferens i landsbygdsfrågor. *Ett annat centrum* kunde under konferensen sätta fokus på våra olika kyrkors skilda förhållningssätt och handlingsutrymme inför myndigheter och regeringar.

Under 2020 inbjuds nätverket och Svenska kyrkan att medverka i den andra landsbygdskonferensen för kyrkorna i norra Europa²

Nätverkets seminarier

Nätseminarier hösten 2019

- 26/9 ”Den kyrka som blir till”

Nätseminariet anordnas kring teologi, värderingar och förhållningssätt i ett samhälle i pågående förändring. Henrik Törnqvist, kyrkoherde i Bergsjöns församling, aktiv i nätverket Framtiden bor hos oss. Tre församlingar/pastorat deltar, 7 deltagare.

- 19/11 ”Klart att du ska flytta! Här blir du inget.”

Nätseminariet anordnas kring frågeställningen vad gör vi för våra ungdomar på landsbygden? Lotta Svensson, fil dr i sociologi, forskare vid Uppsala universitet och Hälsinglands utbildnings-förbund med forskning kring ungdomar på landsbygden, självkänsla och reaktioner. Nio församlingar/pastorat deltar, 18 deltagare.

Nätseminarium juni 2020

- 11/6 ”Vad händer när vi gör som vi gör?”

Att tänka och formulera kontextuell teologi. Ninna Edgardh, präst i Svenska kyrkan professor med särskild inriktning på Diakonins kyrka, ger seminarium i spåren efter vårens pandemi och församlingars erfarenhet av olika beslut och ställningstaganden.

11 församlingar/pastorat deltar, cirka 45 deltagare.

Nätverkets medverkan

- NIGA ger underlag till den analys Kyrkokansliet beställer om landsbygden och Svenska kyrkan.³

- videolänksmöte kring NIGAs analyser och lägesbeskrivning utifrån nätverket hålls med det diakonala teamet på Västerås stift, för stiftets vilja att söka samarbete

- nätverket representeras och medverkar på Gotlands kyrkvecka

- nätverket presenteras på olika stiftsarrangemang och temadagar kring integration

---

² Structure and Identity. An International conference for experts on church life in Rural Areas in Europe oktober 2021 in Breklum.

³ Uppdragsbeskrivning för kartläggning och analys landsbygden och Svenska kyrkan, Att genomföras 25 februari 2019-25 april 2019, Kristina Ljungros.

- nätverkets erfarenheter och reflektioner föredras vid Uppsala stiftsfullmäktige
- samordnare medverkar i olika sammanhang kring landsbygdsfrågor med reflektion kring stadsnära landsbygd. Bl a genom föreläsning om nätverket *Ett annat centrum* i Jumkils kyrka. Samordnare medverkar därtill som moderator i påföljande offentliga panelsamtal om Stadsnära landsbygd, medverkande bla biskopen i Uppsala stift samt landshövdingen i Uppsala län
- samordnare utbildar och föredrar insamlade erfarenheter och forskningsrön, för arbetslag och församlingar vid olika tillfällen: Nätverkets erfarenheter kring landsbygdens förutsättningar delges vid kontraktssamling i Dellenbygdens pastorat, Uppsala stift, föredrag om nätverkets uppdrag och erfarenheter föredras vid kontraktssamling för Södra Hälsinglands kontrakt med Bollnäs-Arbrå, Alfta Ovanåker, Söderhamn samt Norrala-Trönö och Söderala församlingar, Uppsala stift. Heldags personalutbildning genomförs i Lövånger-Burträsk pastorat, Luleå stift samt föredrag om nätverkets framväxt och syfte hålls för diakoner i Skellefteå kontrakt, arrangerat i Kågedalens församling, Luleå stift.
- samordnare utbildar nyvigda diakoner i Uppsala stift om lands- och glesbygdsfrågor uppdrag integration
- samordnare inbjuds föredra nätverket *Ett annat centrum* inklusive Europakonferensens betydelse, vid Härnösands stifts ledningsdag kring strategiskt tänkande. Förtroendevalda, stiftsdirektor, biskop, medverkar.

Nätverkets representation

Nätverket ges möjlighet att stående representera Svenska kyrkan i Landsbygdsnätverkets referensgrupp för nyanländas inkludering/Jordbruksverket. Åke Lundgren, NIGA, utses.

Nätverkets årliga konferens

Konferens 2020 beslutas och förbereds äga rum i Luleå 15-16 oktober 2020.

Konferensen omarbetas succesivt att arrangeras med möjligt deltagande både IRL och digitalt. Inbjudan går med Konferensbroschyr per post och digitalt per mail till ett åttiotal adresser fördelat på pastorat/församlingar och kontakter inom Svenska kyrkan.

18 pastorat/församlingar deltar, fem enheter, cirka 65 deltagare.

Nätverkets åtaganden och pandemins konsekvenser

Under 2019 och 2020 har nätverket etablerats som befintligt och av intresse för externa aktörer. Stora delar av verksamhetsåret 2020 bordläggs dock, pga pandemins konsekvenser;

- Två av nätverkets församlingar förbereds och framarbetas utgöra fokus och arbetsexempel på Svenska kyrkans kommunikations-dagar, april 2020. Inställt.
- En NIGA-representant och samordnare utses deltaga i årets Landsbygdsriksdagen, Hela Sverige ska leva, maj 2020 Jönköping, Inställt.
- Nätverket förbereds delta och medverka i Svenska kyrkans arrangemang under Almedalsveckan, Visby, juli. Inställt.
- Mänskliga rättighetsdagarna (MR-dagarna) anordnas kring temat ”Demokrati, en fråga om var du bor? Nätverket tillfrågas att ta plats vid två arrangemang; nätverket tillfrågas om en representant ur NIGA att delta i panelsamtal arrangerat av programmet för Social hållbarhet (Svk) samt att samordnare inbjuds av Sensus att

medverka i panelsamtal kring kulturens plats och förutsättningar på landsbygdens. Uppsala, december. Inställt.

- Samordnare förbereds att medverka med föredrag och leda workshop om nätverket *Ett annat centrum* på Uppsala stifts Diakonidagar, september, Gävle. Inställt.

Inbjudningar till samordnare att delta på olika kontraktsamlingar kring landsbygdsfrågor och stadsnära landsbygd, bordläggs
Uppsökande kontakt med nätverkets församlingar och uppsökande med nya kontakter över landet bordläggs.

Nätverkets kommande uppdrag

Nätverket *Ett annat centrum* tillfrågas och åtar sig att representera Svenska kyrkan, nationell nivå vid forskardagar vid SLU Uppsala. Forskardagarnas tema är ”Landsbygdens lokala civilsamhällen. En workshop kring forskning om lokala civilsamhällen och lokalt entreprenörskap på landsbygden och i mindre orter”. Ersta Sköndal Bräcke högskola, Karlstads universitet och Sveriges lantbruksuniversitet inbjuder till en mötesplats kring aktuell forskning i skärningspunkten mellan civilsamhällesforskning, landsbygdsforskning och forskning om regional utveckling. Ett tiotal organisationer och myndigheter har inbjudits. En representant ur NIGA utses och deltar, 16-17 november 2020.

Reflektioner

Genom arbetsgruppen NIGA framkommer vikten av att kunna gå samman och dela erfarenheter och stärka varandra i arbetssätt och reflektion för att kunna hålla samman Svenska kyrkan över landet. Nätverket har under sitt första verksamhetsår fortsatt växa och utgörs vid konferens Luleå 2020 av 17 församlingar/pastorat.

Under 2015-2016 engagerade sig 82 % av Svenska kyrkans församlingar för flyktingar och stora asylboenden där mycket akut hjälp behövdes. Fyra år senare har församlingarna att reflektera över långsiktig integration för nyanlända och nytillkomna kommunplacerade, samt att integrera den egna verksamheten utifrån det förändrade samhället med mångkultur och inter-religiösa frågor.

Den värderingsförskjutning som pågår kring migrations-politik och mänskliga rättigheter genom nya politiska ställningstaganden och samarbetsformer riksdagspartier emellan, har föranlett ett långtgående samtal i arbetsgruppen kring begreppet centrum och periferi; geografiskt, värderingsmässigt och teologiskt. Tydligt är att landsbygdens situation har stor betydelse för demokratins värnande eller ej. Isärdragningen stad och landsbygd är påtaglig. Ett tydligt fenomen är därtill den isärdragning som framträder i stadsnära landsbygd, där intresseriktningen hos de boende mot stad eller land, splittrar en tidigare samhörighet i att bo och verka i samma bygd, ofta med såväl sociala som socioekonomiska faktorer.

Landsbygdens särskilda förutsättningar framkommer också i analyser av valresultat, där en generell bild framträder att främlingsfientlighet ökar med avståndet från städerna⁴. Liksom

---

⁴ Charlotta Melander, prof i nationalekonomi, Lina Bjerke, doktor i nationalekonomi vid Internationella högskolan, Jönköping. Aftonbladet 2018-09-18

forskarens slutsats att städerna kommer att fortsätta forma integration, medan landsbygden i sina sammanhang kommer att behöva hantera konflikten kring för eller emot integration.

Under 2019 har deltagarna i NIGA kunnat reflektera en erfarenhet av en allt större ekonomisk nöd och fattigdom i Sverige, där möjligheten att bosätta sig utanför staden kan ge större ekonomiskt handlingsutrymme. Detta i sin tur gör att mindre samhällen eller orter får fler nyinflyttade i stort behov av stöd och hjälp för att vardagens ekonomi ska fungera. Att hamna utanför välfärdssystemet och leva i ekonomisk periferi har många orsaker; sjukdom, arbetslöshet, invandring, missbruk. Flera församlingar möter familjer som behöver diakonalt stöd och strukturell rådgivning. Härtill utgör församlingarna en kontaktyta för familjer som lever papperslösa, i väntan på utvisning. Fler bofasta vänder sig också till Svenska kyrkan, allt för att få hjälp under den osäkerhet som råder utifrån nya regler och tillämpning av lagar för dem som söker eller överklagar beslut om uppehållstillstånd. Kommunen installerar kvotflyktingar, vars kontaktpersoner har att hänvisa flyktingarna till kyrkan i bygden för både praktiskt hjälp och kontaktnät vidare. Samtidigt som de ensamkommandes situation har belysts under året, och nya regler gör att hoppet för många står till Svenska kyrkan på orten att skapa praktikplatser, som villkor för uppehållstillstånd.

Under 2020 har deltagarna i NIGA kunnat reflektera över landsbygdens betydelse i Svenska kyrkans uppdrag och identitet genom att vara rikstäckande. Under den pandemi som förändrat hela samhället är Svenska kyrkans församlingar av yttersta vikt vad gäller samarbete med övriga civilsamhälle och myndigheter. Den stora lokala kännedom och den flexibilitet som återigen visar sig finnas tydligast på mindre orter, bekräftar vikten av att landsbygdens och glesbygdens församlingar ges utrymme och resurser inom Svenska kyrkan att fungera. Nätverket *Ett annat centrum* har etablerats under åren 2019-2020, och landsbygdens erfarenheter har upprepat under åren aktualiserats vara av avgörande värde.

Hinder och möjligheter

Nätverket *Ett annat centrum* växte fram ur ett generellt nyuppkommet behov där församlingar på landsbygden och i glesbygden i Sverige hastigt fick nya erfarenheter av mångfald och därmed nya diakonala och teologiska frågeställningar att handha. Förändringstakten har sedan dess varit hög vad gäller tillämpning av lagar och myndighetsutövning. Hela tiden har Svenska kyrkan funnits på plats som en viktig aktör i civilsamhället. Detta har gjort att uppdraget att vara kyrka lokalt också har ställts inför nya förväntningar och nya möjligheter som med tiden ska integreras i egna instruktioner och förhållningssätt. Tillkomsten av nätverket för församlingar på landsbygd- och glesbygd, har ur denna erfarenhet landat tidsmässigt väl.

Vad som illustrerats genom NIGAs egna arbetsmöten är landsbygdens generella förutsättningar: Den kulturella skillnaden är stor mellan olika landsbygder och glesbygder, beroende på såväl samhällsstruktur som kyrkotradition. Genomgående är dock behovet av att reflektera tillsammans med andra som också befinner sig på geografiska platser där man som civilsamhällets stora aktör har en central roll och ansvar för det lokala samhället. Inte minst illustrerat genom de vägval församlingar/pastorat fått göra under pandemins utbrott och medförda restriktioner, med konsekvenser formade utifrån den lokala kontexten.

Den stora begränsningen för deltagande i nätverksarbete framstår dock i vakanta tjänster och brist på personal. Utrymme för strategi och innovativa lösningar försvåras. Behovet och viljan är stor, men schemat ofta skört. Tiden att delta osäkras av bristen på kollegor och beredskapen för att utföra många olika yrkesroller. I glesbygden är yrkesåldern hög och många tjänster upprätthålls av pensionärer, då inga rekryteringar har varit möjliga. Att vara kyrka i en bygd där det allmänt råder brist på yngre och utbildade människor, belyser NIGA som ansvaret för Svenska kyrkan att tänka periferi som prioriterat område. Om landsbygdens avgörande dilemma: Håller Sverige på att spricka?⁵ debatterar Vetenskapsrådet och hänvisar till utbildningsfrågan och möjlighet till utbildning på lokal och regional nivå, som avgörande. Forskning och reflektioner som NIGA bevakat och omsatt i ovan nämnda nätseminarier under 2019-2020.

Betydelsen av en deltidstjänst samordnare för nätverket som kan bevaka frågorna och svara an på möjligheter och frågeställningar ställda till nätverket, understryks utifrån församlingarnas gemensamma intresse och starkt begränsade resurser.

Den stora möjligheten för nätverket är alla de personliga kontakter som byggs över landet, där igenkänningsfaktorn är hög och erfarenhetsutbytet är stimulerande. Ett samarbete har också initierats för utbyte nätverk emellan med Framtiden Bor Hos Oss och Ideellt Forum.

Budget

I och med den pandemi som pågår då denna verksamhetsberättelse sammanställs, kvarstår det faktum att en stor del av budgeten inte har kunnat omsättas. Varken för prioriterat möte IRL i samband med konferensen, eller i uppsökande verksamhet för nätverkets etablering bland nya församlingar och pastorat. De stora arrangemangen kring MR-dagar, Almedalen, Svenska kyrkans kommunikations-dagar liksom Landsbygdsriksdagen har som ovan nämnts också bordlagts detta år. Överskottet i den del av samordnares tjänst som inte kunnat återopas samt de medel nätverket beviljades 2020 för nationell samling och omvärldsanalys i kombination med forskningsprojekt, utreds nu för möjlighet att återopa i kommande 2021 års verksamhet.

Nätverket beviljades 740 000 kronor inklusive en 50 % tjänst som samordnare inför budgetår 2020 varav cirka 30% kunnat tas i anspråk. I prognos för budget 2020 framstår ett kvarvarande sammanlagt överskott på 400 000 kronor.

2020-10-06

För arbetsgruppen NIGA

Sara Hillert, samordnare för nätverket Ett annat centrum

---

⁵ Offentliga samtal: Håller Sverige på att spricka? Landsorten, staden och staten. Vetenskapsrådet, Institutet för framtidsstudier 2019-11-07, Nalen, Regeringsgatan 74, Stockholm